

326. Härads kyrka, Åkers hd.

Pl. 164.

Äldre avbildning: Brate 1901 (ATA).

Stenen, som endast är ett fragment, sitter inmurad i koret på norra väggen, 57 cm. från golvet. Den upptäcktes omkring 1900 vid borttagandet av en fast väggbank.

Gråsten. Längd 0,92 m., bredd 0,40—0,19 cm.

Inskrift:

... **tu : stain : pinsa** ...

... [ræis]tu stæin þensa ...

»... reste denna sten ...»

327. Göksten (Näsbyholm), Härads sn, Åkers hd.

Pl. 165, 166.

Litteratur: L 966. J. Peringskiöld, Fl 5: 2; O. Rudbeck, *Atlantica* 3 (1698), s. 21, jfr s. 48, 70; O. Hermelin, Åkers härad, s. 139, 145, 199, 205; C. Säve, *Sigurdsristningarna å Ramsundsberget och Gökstenen* (1869); J. J. A. Worsaae i *Aarbøger for Nordisk Oldkyndighed*, 1870, s. 397; R. Dybeck, *Runa* (fol.) 2 (1874), s. 19 f., 28 f.; E. Brate och S. Bugge, *Runverser* (ATS 10: 1), s. 213 f.; H. Schüek, *Studier i nordisk litteratur- och religionshistoria* 1 (1904), s. 187; E. Brate i *Nordisk familjebok*, 2 uppl., bd 10 (1909), art. Gökstenen; E. Ekhoft, *Svenska stavkyrkor* (1914—16), s. 134 f.

Äldre avbildningar: Peringskiöld 1684 a. a. (och träsnittet i Rudbecks *Atlantica*); Hermelin a. a.; P. A. Säve och Carl Säve (VHA Akad:s Handlingar 26, 1869, pl. 2); Dybeck a. a.; Brate (ATA).

Från landsvägen Strängnäs—Eskilstuna går en mindre väg förbi Näsbyholm och vidare norrut till Vansö. På östra sidan om denna väg, mittemot Näsbyholm, utbreder sig en av klippblock och stenar uppfylld hage. I dennas norra del, som sakta sluttar ned mot sankmarkerna kring »Eldsundet», omkring 200 m. NÖ om Näsbyholm, ligger en större vräksten, i trakten allmänt känd under namnet Gökstenen. På den västra, i ungefär 60° vinkel mot marken sluttande sidan av denna finnes runristningen. I närheten finnes ett icke obetydligt gravfält. Däremot har jag icke kunnat upptäcka spår av någon äldre väg. Sankmarken i N var i forntiden en del av Söderfjärden, och härifrån gick sedan Eldsundet österut och skilde Fogdön från fastlandet. Så länge som sundet ännu var farbart med båtar, bör det ha utgjort en bekväm och mycket brukad förbindelseled mellan Rekarne och Strängnästrakten. Den ristade ytan av stenen vänder sig emellertid icke mot sundet och kan sålunda aldrig ha varit synlig från farleden. — Gökstenens plats är utmärkt å Geologiska kartbladet »Strängnäs».

Peringskiöld, som år 1684 avtecknat ristningen, anger dess plats sålunda: »Wijdh Göksteen i Härads Sochen i backen mellan byn och Sundet En stoor jordfast steen, brede wijd några upkastade Steengrifter.» Lika litet som Ramsundsbergets ristning (Sö 101) finnes Gökstenen medtagen i *Bautil*, vilket utan tvivel sammanhänger med att just dessa båda ristningar finnas införda i Rudbecks *Atlantica*. Säkerligen ha de färdiga trästockarna utlånats till Rudbeck och sedan aldrig återkommit i Antikvitetsarkivets förvar. Lyckligtvis finnas Peringskiölds originalteckningar i behåll, i skissboken Fl 5: 2; av Ramsundsberget finnes också en renritning i *Monumenta Sudermannicæ*.

Göksten var i äldre tid namnet på ett par gårdar på tillsammans 2 mantal, som nu äro avhysta och ingå i Näsbyholms fideikommiss.¹ Det är på deras mark som »gökstenen» ligger.

¹ I en urkund 18/6 1471 omtalas Pedher i göksteen. Andra belägg från äldre tid: Strängnäs stads tänkebok (*Bidrag till Södermanlands äldre kulturhistoria*, h. 12), s. 3 (1590) Oluff i göcksten, i Göksteens Engen, s. 27 (1593)